

Yıldırım, B. F. ve Şerefoğlu Henkoğlu, H. (Ed.) (2025). Dijital Dönüşüm: Bilgi Yönetimi Yaklaşımları. Nobel Bilimsel. ISBN: 978-625-376-382-4

Yıldırım, B. F. ve Şerefoğlu Henkoğlu, H. (Eds.) (2025). Digital Transformation: Information Management Approaches. Nobel Bilimsel. ISBN: 978-625-376-382-4

Mehmet Kürşat DEĞER*

Öz

Bu çalışma, Dr. Öğr. Üyesi Banu Funda Yıldırım ve Doç. Dr. Halise Şerefoğlu Henkoğlu'nun editörlüğünde hazırlanan Dijital Dönüşüm: Bilgi Yönetimi Yaklaşımları başlıklı kitabın incelemesini içermektedir. Eserde, yükseköğretimden sağlığa, ekonomiden kamuya farklı disiplinlerde dijital dönüşüm süreçlerinin, yeni teknolojiler, fırsatlar, zorluklar ve stratejik öneriler doğrultusunda ulusal ve uluslararası gelişmeler bağlamında ele alındığı 7 bölümden oluşmaktadır. Eser, dijital dönüşüm kavramının ortaya çıkışı, temel prensipleri, nasıl bir araya geldiği ve dijital dönüşüm sürecinin nasıl başarılı bir şekilde yönetileceği ve bilgi yönetimine etkilerine odaklanmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Dijital dönüşüm; bilgi yönetimi; disiplinler arası yaklaşım.

Abstract

This study examines the book “Digital Transformation: Approaches to Information Management,” edited by Assistant Professor Banu Funda Yıldırım and Associate Professor Halise Şerefoğlu Henkoğlu. The book comprises seven chapters that examine digital transformation processes across various disciplines, including higher education, healthcare, economics, and the public sector, within the context of national and international developments. These chapters reflect new technologies, opportunities, challenges, and provide strategic recommendations. The book focuses on the emergence of the concept of digital transformation, its fundamental principles, how it integrates, how to successfully manage the digital transformation process, and its impact on information management.

Keywords: Digital transformation; information management; interdisciplinary approach.

* Atatürk Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, Erzurum, Türkiye. E-posta: kursat.deger@atauni.edu.tr

Atatürk University, Department of Information and Records Management, Erzurum, Türkiye. E-mail: kursat.deger@atauni.edu.tr

Giriş

İnsanlık tarihinin her evresinde toplumsal değişimler ve dönüşümler yaşanmaktadır. Bilgi toplumuna geçiş ile bilgi ve iletişim teknolojilerinde (BİT) yaşanan gelişmeler dönüşümün hızı ve küresel ölçekteki etkisini hızla artırarak devam ettirmektedir. Bilgi, dönüşümün tetikleyicisi ve hızlandırıcısıdır ve bu süreçte hayatta kalabilmenin bir yolu da dijital dönüşüm sürecine uyum sağlamaktır (Bozkurt vd., 2021, s. 35). Ancak dijital dönüşüm yalnızca teknolojinin değişiminden ibaret görülmemektedir (Fidan, 2024, s. 55). Dijital dönüşüm, gündelik hayattan kurumsal hayata çeşitli sektörlerde yaygın olarak benimsenmiş olup, iş operasyonları ve toplumsal etkileşimlerde köklü değişimlere yol açmaktadır (Akbulut, 2024). Bu bağlamda dijital dönüşüm, içerisinde farklı dinamikler barındıran ve dolayısıyla geniş bir bakış açısıyla değerlendirilmesi gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmada değerlendirilen bu kitapta da çeşitli sektörlerde dijital dönüşüm süreçlerine ilişkin konuların ele alındığı 7 bölüm bulunmaktadır. Kitabın ön sözünde de disiplinler arası bir bakış açısıyla “devir gerçekten dijital dönüşüm devri mi?”, “dijital dönüşüm sadece dijitalleşmeyle mi bağdaştırılmalı ya da dijital teknoloji ürünleri ve uygulamaları ile donatılmış bir süreç dijital dönüşüm için yeterli mi?”, “kurum ve kuruluşlar dijital dönüşümü doğru anlayabiliyorlar mı?”, “Dijital dönüşüm sadece fırsatlar mı sunuyor yoksa dijital dönüşüm sürecinde karşılaşılabilecek tehditler ve zorluklar da var mı?”, “dijital dönüşüm en çok hangi sektörleri etkiliyor?”, “Avrupa’da ve Türkiye’de dijital dönüşüm politikaları nasıl geliştiriliyor ve uygulanıyor?” sorularına yanıt verdiği belirtilmektedir (Yıldırım ve Şerefoğlu Henkoğlu, 2025).

Birinci Bölüm: Türkiye’nin Dijital Dönüşüm Politikaları ve Stratejik Yaklaşımlar

Doç. Dr. Turkey Henkoğlu tarafından hazırlanan bu bölümde (ss. 1-39), Türkiye’nin dijital dönüşüm politikalarına yön veren gelişmeler ve bu politikaların geliştirilmesini etkileyen unsurlar hakkında bilgiler verilmektedir. Bu kapsamda Türkiye’de, Avrupa Birliği’nde ve dünyada dijital dönüşüm politikalarını geliştiren ya da politikalara yön veren kurum ve kuruluşların yayımlamış olduğu dokümanlar, raporlar ve hukuksal düzenlemeler üzerinden bir değerlendirme yapılmaktadır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda Türkiye’nin dijital dönüşüm stratejilerinin, AB dijital dönüşüm çalışmaları ile tam uyumlu olacak şekilde belirlendiği belirtilmektedir. Dijital dönüşüm stratejisinin geliştirilmesine yönelik olarak veri merkezlerinin artırılması, açık kaynak kodlu yazılımların yaygınlaştırılması, kütüphaneler gibi bilgi merkezlerinin öncülüğünde dijital okuryazarlık becerilerinin artırılması gibi öneriler sunulmaktadır.

İkinci Bölüm: Dijital Dönüşüm Sürecinde Yenilikçi Teknolojiler ve İnsan Bilgisayar Etkileşiminde Yeni Eğilimler

Doç. Dr. Halise Şerefoğlu Henkoğlu tarafından hazırlanan bu bölümde (ss. 41-90), dijital dönüşümün temel unsurlarından biri olarak yenilikçi teknolojileri ve bunların insan-bilgisayar etkileşimine yansımalarını tarihsel bir bakış açısıyla irdelemektedir. Bu kapsamda teknolojik gelişmelerin tarihçesinde, ilk basit metin tabanlı komut arayüzleri ve grafik kullanıcı arayüzleri konuları temel alınarak bilgisayar teknolojilerinin gelişiminden ve yapay zekâ, mobil teknolojiler, nesnelerin interneti (Internet of Things-IoT), bulut bilişim, blok zincir gibi günümüz teknolojilerine değinilmektedir. Ardından dijital dönüşüm sürecinde çalışmanın amacı doğrultusunda ön plana çıkan ve farklı uygulama alanlarına sahip belirli teknolojiler ele alınmaktadır. Sanal gerçeklik ve artırılmış gerçeklik teknolojileri, hologram teknolojisi ve dijital insanlar, haptik/dokunsal teknolojiler, hareket kontrollü temassız arayüzler, beyin bilgisayar arayüzleri değerlendirilen teknolojiler arasında yer almaktadır. Değerlendirmeler sonucunda dijital dönüşümün hem teknik hem insani olguları bütünleştiren temel stratejik bir değişimi ifade ettiği belirtilmektedir. Ayrıca yenilikçi teknolojiler, işletmelerin iş yapma şeklini değiştirerek müşteri deneyimlerini iyileştiren yeni iş modelleri sağlasa da; bu teknolojilerin taşıdığı riskler ve beraberinde getirdiği etik kaygıların göz ardı edilmemesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Üçüncü Bölüm: Dijital Dönüşümden Dijital Ekonomiye Strateji ve Öneriler

Uzman Serkan Yıldırım tarafından hazırlanan bu bölümde (ss. 91-137), dijital dönüşümü ekonominin dönüşümü bağlamında ele almaktadır. Bölümün başında ekonominin tanımı, ekonominin temel ilkeleri, dijitalleştirme, dijitalleşme ve dijital dönüşüm kavramları ve yaşanan gelişmeler, Endüstri 4.0, Toplum 5.0 ve dijital ekonomi konularını irdelemektedir. Dijital ekonomi konusu içinde, dijital ekonominin beş temel unsurundan biri olan “etkinleştiren teknolojiler” arasında yapay zekâ, 5G, Wi-Fi 6, artırılmış gerçeklik ve sanal gerçeklik, blok zincir, nesnelerin interneti, kuantum hesaplama gibi teknolojik gelişmeler detaylandırılarak ele alınmaktadır. Ayrıca Yıldırım, Türkiye’nin dijital ekonomi göstergelerini, uluslararası ekonomi raporları kapsamında değerlendirmekte ve Türkiye’nin dijital dönüşüm stratejilerini tartışmaktadır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda dijital dönüşümün ve bu kapsamda dijital ekonominin bireysel veya ayrı ayrı işletmeler veya kamu eliyle gerçekleştirilebilecek bir olgu olmadığı, dolayısıyla ortaklaşa hareket edilmesi gereken bir hedef olduğu belirtilmektedir. Bu doğrultuda dijitalleşen ve küreselleşen dünya ekonomisinde dijital okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesi, politika yapıcılarının stratejik planları oluşturması ve ortaklaşa uygulamaya geçilmesi önerileri yer almaktadır. Ayrıca dijital dönüşümün ekonomik olarak büyüme fırsatı sunarken geri kalan işletme ve/veya ülkeler aleyhine sonuçlar oluşturabileceği ve siber güvenlik, veri gizliliği, etik sorunlara neden olabileceği de vurgulanmaktadır.

Dördüncü Bölüm: Sağlık Hizmetlerinde Dijital Dönüşüm: Yapay Zekânın Güvenli Kullanımına Yönelik Yaklaşımların Değerlendirilmesi

Dr. Öğr. Üyesi Banu Funda Yıldırım ve Uzman Dr. Ruhid Kerimov tarafından hazırlanan bu bölümde (ss. 139-171), sağlık hizmetlerinde dijital dönüşüm konusu güvenilir yapay zekâ sistemleri ve etik çerçeve ilkeler kapsamında ele alınmaktadır. Bölümde öncelikle yapay zekâ kavramı ve türleri, yapay zekâ etiği, güvenilir yapay zekâ konuları başlıklar halinde irdelenmektedir. Ardından Avrupa Birliği'nin güvenilir yapay zekâ oluşturma politikaları kapsamında Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan ve birbirini takip eden *Güvenilir Yapay Zekâ Sistemleri için Etik İlkeler Kılavuzu*, *Yapay Zekâyı İlişkin Beyaz Kitap*, *Yapay Zekâ Tüzüğü* ve *Yapay Zekâ Sorumluluk Direktifi* çalışmalarından bahsedilmektedir. Çalışmanın kapsamı doğrultusunda Güvenilir Yapay Zekâ Sistemleri için Etik İlkeler Kılavuzu çerçevesinde belirlenen “insan temsili ve gözetimi”, “teknik sağlamlık ve güvenlik”, “gizlilik ve veri yönetimi”, “şeffaflık”, “çeşitlilik, ayrımcılık yapmama ve adil olma”, “toplumsal ve çevresel refah”, “hesap verebilirlik/sorumluluk” gibi gereksinimler hakkında değerlendirme yapılmaktadır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda devletlerin yapay zekânın güvenli bir biçimde uygulanmasını sağlamak amacıyla etik ve yasal düzenlemeleri oluşturması gerektiği; ayrıca uygulamaların geliştirilmesinde yapay zekânın disiplinler arası özelliğinin göz önünde bulundurulması gerektiği vurgulanmaktadır.

Beşinci Bölüm: Dijital Dönüşüm ve Kamu Sektöründe Bilginin Paylaşımı

Doç. Dr. Tolga Çakmak tarafından hazırlanan bu bölümde (ss. 173-189), dijital dönüşüm çerçevesinde kamu kurumlarının bilgi paylaşımı ile sağladığı avantaj ve karşılaştıkları zorluklar üzerine bir değerlendirme yapılması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda bölümde öncelikle bilgi paylaşımı, kurumlarda dijital dönüşüm, kurumlarda bilgi paylaşımı konuları irdelenmektedir. Ardından dijital dönüşüm ve kamu sektörü bilgisi ilişkisi irdelenmekte ve kamu sektöründe bilgi paylaşımı başarı süreci faktörleri, kurumlar arası bilgi paylaşımında etkili unsurlar, kamu sektöründe bilgi paylaşımında etkili olan unsurlar ve faktörler hakkında bilgiler verilmektedir. Verilen bilgiler ışığında kamu sektöründe bilgi paylaşımının sağladığı kazanımlar ve zorluklar teknik, organizasyonel ve politik boyutlarla ele alınmaktadır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda kurumsal dijital dönüşüm süreçlerinde yaklaşımların kurumun bütününe yayılması, kurum kültürü ve normlarına uygunluğun sağlanması, kurum içi ve dışı iş birliklerinin yanı sıra kurum kaynaklarını geliştirmeye ilişkin uygulamaları teşvik edici bir şekilde stratejik bir işleyişe sahip olmaları gerektiği vurgulanmaktadır. Ayrıca kurumların bilgi paylaşımına bağlı olarak sağlayacağı kazanımların yanı sıra riskleri ve paylaşıma yönelik koşulları geniş ve bütüncül bakış açısıyla irdelemeleri gerektiği önerilmektedir.

Altıncı Bölüm: Yükseköğretim Kurumlarında Dijital Dönüşüm: Fırsatlar, Zorluklar ve Stratejik Yaklaşımlar

Doç. Dr. Şahika Eroğlu tarafından hazırlanan bu bölümde (ss. 191-209), dijital dönüşümün üniversitelerdeki etkileri kapsamında yarattığı fırsatlar, zorluklar ve stratejik yaklaşımlar üzerine bir değerlendirme yapılmaktadır. Bu bağlamda bölümde öncelikle dijital dönüşüm kavramı ve dijital dönüşüm süreçleri hakkında gerçekleştirilen çalışmalarla ilgili bilgiler verilmektedir. Ardından yükseköğretim kurumlarında dijital dönüşüm konusu irdelenmekte ve dijital dönüşümün yükseköğretim kurumlarına sağladığı faydalar kapsamlı bir literatür taraması sonucunda “erişilebilirlik ve esneklik”, “kişiselleştirilmiş öğrenme”, “verimlilik ve maliyet tasarrufu”, “iş birliği ve inovasyon” başlıkları altında değerlendirilmektedir. Aynı zamanda yüksek öğretim kurumlarında dijital dönüşüm engelleri “eğitim ve beceriler”, “kültürel ve tutumsal”, “yönetişim ve strateji”, “teknoloji ve altyapı”, “finansal”, “güvenlik ve gizlilik”, “veri yönetimi ve uyum” kategorileri altında irdelenmektedir. Yapılan değerlendirmeler sonucunda dijital dönüşümün, yükseköğretim kurumlarında eğitim kalitesinin artırılması, öğrenci deneyimlerinin iyileştirilmesi, araştırma faaliyetlerinin optimize edilmesi ve idari süreçlerin verimliliğinin artırılması gibi alanlarda birçok fırsatlar sunduğu vurgulanmaktadır. Bu bağlamda yükseköğretim kurumlarının dijital dönüşüm stratejik planlamalarını vizyon, liderlik ve organizasyonel değişim gerektiren bütüncül bir yaklaşımla organizasyonel yapı ve süreçlerde yapılacak değişiklikler, değer yaratma yaklaşımları ve finansal boyutları dikkate alarak belirlemesi gerektiği ifade edilmektedir.

Yedinci Bölüm: Dijital Dönüşüm Çerçevesinde Uluslararası E-Devlet ve Dijital Yönetişim Araştırma ve Uygulama Merkezleri

Prof. Dr. Mete Yıldız tarafından hazırlanan bu bölümde (ss. 211-223), e-Devlet ve dijital yönetim araştırma merkezleri hakkında Birleşmiş Milletler Üniversitesi Politika Odaklı Elektronik Yönetişim İşletim Birimi (*United Nations University Operating Unit on Policy-Driven Electronic Governance, UNU-EGOV*) üzerinden bir değerlendirme yapılmaktadır. Bu kapsamda bölümde öncelikle dünyada önde gelen e-Devlet ve dijital yönetim araştırma merkezleri hakkında bilgiler verilmiştir. Ardından dijital dönüşüm ekosisteminin önemli parçası olarak ifade edilen e-Devlet ve dijital yönetim araştırma merkezleri ve düşünce kuruluşları hakkında alan yazın değerlendirmesi yapılmaktadır. Çalışmanın amacı doğrultusunda vaka çalışması olarak seçilen UNU-EGOV’un web sayfasındaki iletişim, tüzükler ve kısa görüşmeler gibi arşiv belgeleri gözden geçirilerek değerlendirmeler yapılmaktadır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda, e-Devlet ve dijital yönetim araştırma merkezlerinin karşılaştığı zorluklar ve engeller ile bu merkezlerin yaşatılmasında kritik önem taşıyan faktörler özetlenmekte ve Türkiye’de bu araştırama merkezlerini kuran ve kurmayı planlayan kişiler için önerilerde bulunmaktadır.

Sonuç

Başarılı bir dijital dönüşüm için mevcut ekosistemin dinamikleri ve ihtiyaçları da dikkate alınarak bütüncül bir yaklaşımla ilerlemek gerekir (Akbulut, 2024, s. 211). İncelenen kitapta ele alınan birbirinden farklı alanlardaki dijital dönüşüm çalışmaları, uygulamaları ve yaklaşımlardaki ortak noktaya bakıldığında dijital okuryazarlık farkındalığının oluşması ve buna yönelik toplumsal ve küresel düzenlemelerin yapılmasının gerekliliği karşımıza çıkmaktadır. Ancak literatürde dijital dönüşümün etkili bir biçimde uygulanabilmesinin önündeki engellerin en önemlilerinden biri olarak *digital divide* yani sayısal uçurum (literatürde dijital uçurum, dijital bölünme, dijital eşitsizlik, sayısal eşitsizlik gibi kullanımlar görülmektedir) gösterilmektedir (Atılğan, 2003; Seferoğlu, Avcı ve Kalaycı, 2008; Şişman, Alkış ve Maraş, 2011; Švarc, Lažnjak ve Dabić, 2021; Muwani vd., 2022). Dijital dönüşümüne dair farklı alanlarda yapılan uygulamalar ve yaklaşımlar hakkında önemli bilgilerin paylaşıldığı bu kitapta bahsedilen ve günümüzde halen dijital dönüşümün gerçekleştirilmesinde bir tehdit olarak görülen sayısal uçurumun giderilmesi konusunda hayata geçirilecek stratejik planlamalarda bilgi profesyonellerinin ve bilgi merkezlerinin ana unsur olarak yer alması gerektiği görülmektedir.

İzin ve Katkı Bildirimleri

Etik Kurul İzni

Yazar makale için etik kurul onayı gerekmediğini beyaz etmiştir.

Yazarlık Katkısı

Makale tek yazarlıdır.

Kaynakça

- Akbulut, M. (2024). Bilgi sistemleri özelinde bütünsel dijital dönüşüm: Teknoloji ve ekosistem ihtiyaçlarının dengelenmesi. *Bilgi Yönetimi*, 7(2), 211-224. <https://doi.org/10.33721/by.1514672>
- Atılğan, O. (2003). Bilgi iletişim teknolojilerinde sayısal uçurum. *Türk Kütüphaneciliği*, 17(1), 37-42.
- Bozkurt, A., Hamutoğlu, N. B., Kaban, A. L., Taşçı, G. ve Aykul, M. (2021). Dijital bilgi çağı: Dijital toplum, dijital dönüşüm, dijital eğitim ve dijital yeterlilikler. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 35-63. <https://doi.org/10.51948/auad.911584>
- Fidan, Ü. (2024). Yönetim Bilişim Sistemleri Perspektifinden Dijital Dönüşüm: Stratejiler ve Organizasyonel Etkileri. M. F. Karaca (ed.), *Yönetim Bilişim Sistemlerinde Güncel Konular* içinde (ss. 55-78). Özgür Yayınları. <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub498.c2092>

- George, A. S. (2024). Bridging the digital divide: Understanding the human impacts of digital transformation. *Partners Universal International Innovation Journal*, 2(3), 1-34. <https://doi.org/10.5281/zenodo.11287684>
- Muwani, T. S., Ranganai, N., Zivanai, L. ve Munyoro, B. (2022). The global digital divide and digital transformation: The benefits and drawbacks of living in a digital society. *Digital transformation for promoting inclusiveness in marginalized communities* içinde (ss. 217-236). IGI Global Scientific Publishing.
- Seferoğlu, S. S., Avcı, Ü. ve Kalaycı, E. (2008). Sayısal uçurum: Türkiye'deki durum ve mücadelede uygulanabilecek politikalar. 25. *Ulusal Bilişim Kurultayı, Bilişim'08 Bildiriler Kitabı* içinde (ss. 17-21). Türkiye Bilişim Derneği.
- Švarc, J., Lažnjak, J. ve Dabić, M. (2021). The role of national intellectual capital in the digital transformation of EU countries. Another digital divide?. *Journal of Intellectual Capital*, 22(4), 768-791.
- Şişman, A., Alkış, Z. ve Maraş, E. E. (2011). E-Devlet ve M-Devlet'in Geliştirilmesinin Önündeki Engel; Sayısal Uçurum. *Harita Teknolojileri Elektronik Dergisi*, 3(1), 27-37.
- Yıldırım, B. F. ve Şerefoğlu Henkoğlu, H. (Ed.) (2025). *Dijital dönüşüm: Bilgi yönetimi yaklaşımları*. Nobel Bilimsel.